

Llegenda de la Creu del Bey

Argentona

Ubicació

Comarca: Maresme

Coordenades:

Latitud: 41.55547

Longitud: 2.40032

UTM Est (X): 449992

UTM Nord (Y): 4600596

Classificació

Número de fitxa 08009 - 48

Àmbit: Patrimoni immaterial

Tipologia Tradició oral

Estat de conservació Bo

Protecció Inexistent

Tipus de protecció: Inexistent

Accés Fàcil

Ús actual: Simbòlic

Titularitat Pública

Autoria de la fitxa Jordi Montlló Bolart / ACTIUM

Data de registre de la fitxa: dj., 29/08/2002 - 02:00

Descripció

Lo Bey de Burriach, era lo més famós cavaller de la terra. Ardit en les empreses, lleuger genetari, dextre en manejar la ballesta y bon galan per les dames. Mes de tot ne patien sos vasalls, que gens l'aymaven. Ab lo Bei hi havia uns quants scelerats los qui tenien atemorits los entorns ab llur malifetes. Sonen les trompes de cassa. Lo Bey arriba cavalcant sens fré, seguit de la gossada, com lo damnat cassador de les llegendes, que corre sens treva ni descans. Tres servidors lo seguexen ab falcons y pessas mortes. En les masies y en la vila, tothom cuyta a amagar-se a llur passatge. ¿Qué fa la gentil donzella, que no se'n entra en la casa y tanca bé lo portal? ¿Tant la capfica son trevall de puntes? Lo Bey s'acosta: alça los ulls la donzella y s'ajunten

llurs mirades. Soltadament lo cavaller se detura. - Celestial nina dels ulls blaus: jo depós, admirat, a tos peus, lo resultat de ma jornada. De molt més n'ets digne: pro per ara, altre no't pot oferir un cavaller, qui en avant restará ferit per ton encís. No's pot desitjar de les huries de la vida eterna, sino que sigan a imatge tus. Los esclaus de ta bellesa han de superar a les arenes del mar; cap mortal te veurá sense sentirse encadenat a ta hermosura. Jo't proclam senyora de mos pensaments ya nom teu serán trencades mes primeres llances en la gran festa dels cavallers. A una indicació del Bey, la sustada donzella vegé a sos peus, apilotats, gran nombre de pessas de cassa. Ses galtes se colorejaven vivament, intentant pronunciar algunes paraules, pró la veu no li sortí. Lo Bey esperonant sa hermos aeuga blanca, acabá d'atravessar a trot llerch la vila d'Argentona, tombantse a saludar carinyosament a la donzella, alçant son guant de cuyr tou, fins que la perdé de vista. Quan Timboreta retornà de son aturdimient, prengué ab presse, de terra, tots lo caps de cassa, entrantlos al alberch. No volgué se'n enterás lo vehinat, temerosa de les murmuracions. Mes. Desde llunyana finestra, una havia contemplá tota la escena, referintla tost a un rotlle de gent y a poch la vila ho comentava, capgirantho tot y engrandint lo fet. Quan lo germà de Timboreta retorná del treball, ja ho sabía. Ella li referí la escena tal com s'esdevingué. - Estem perduts, clamá lo minyó. No sé que m'ha detingut tant temps en aquesta terra malehida. Fugimne, fugim depressa. Si avuy lo Bey se t'ha mostrat cautiú galan, demá se't presentarà déspota, tirá, sens més lley ni fré que la sua omnímota voluntat. Plorosa y desconsolada, Timboreta, passà la nit en vetlla. No li recava dexar la terra pró sí allunyar-se de son aymat Mir, ab qui no devia tardar en casarse. La jornada següent se passá en los preparatoris de la aptida fets a porta tancada. Lo Bey passá al matí y no veyenthi a ningú hi torná a la tarde, trucant diferents vegades, sense obtenir resposta. Los germans, que l'observaven d'amagat, activaren la marxa, comprenent que lo perill s'acostava depressa. Era tart del vespre, quant mir, retornant d'un petit viatge, oygué explicar ço que era general motiu de murmuració: lo present del Bey y son rondar la casa al endemá. Anguniós trucá a la porta del alberch de sa aymada, sense obtenir resposta. Reiteradament clamá a Timboreta. Les batents de la porta llavors s'obriren una mica per donarli pas, tancantse novament. Enterat del fet, los ajudar a acabar los bagatges y a mitja nit, s'encaminaren al vehí castell de la Roca, quin poderós senyor, com a enemich declarat del bey, no rebutjaría tenirlos sots la sua salvaguardia. La fosca protegí als fugitiús, Mir los dexá dalt de la sobtada costa. Quan los cregué fora de perill, retorná capficat a argentona. Al passar davant l'alberch de sa aymada hi entrá a resseguir y tancar portes y finestres. En un racó de la cuyna, començava a consumir-se la fatídica cassa. La sua vista li revoltá la sanch y domina per una idea negra, fentne un farcell, sortí ab ella defora, quan les boyres, pintantse de roig, assenyalaven l'aparició del sol.

Observacions:

(Continuació descripció) No foren ells tres qui passaren aquella nit desvetllats. També lo Bey se revolcá neguitós en son llit, fixat son pensament en la hermos adonzella dels ulls de cel, a la que vegé en somnis, escaparse de sas mans. Al primer cant del gall, ajuntá a sos servidors y fentlos pendre ballestes y destrals y cavalcar en lleugers rocins, arrivaren a primera hora del dia a la Vila. Los vehins que'ls veyen passar, armats, invocaren los divinals auxiliis comprenent amenaçava algun perill. No es tardá en conixer hont se trovava la vicima, al veure, que, la comitiva, deturá a casa de Timboreta. Lo picaport sigué febrósament agitat: com ningú respongués, les fulles de la porta a colps de destrál se'n vingueren, astellades, a terra. Regirats tots los racons y enderrocades algunes parets cercanthe amagatalls, maná calar foch al alberch, rabiós de veure confirmat son somni. -Ola mos servidors! No dexau camí per seguir: qui'm porti Timboreta haurá cent unses d'or. Vía, vía, que al coll del Castell me trovareu. La gent se distribuí en parelles a fi de no dexar rés per explorar. La parella que recorria a Parpers, fou sorpresa al turó dels Castellans, per gent de La Roca menantlos al fortí de Çéllecs, hont estava llavors lo Senyor. Hu d'ells fou penjat a la torra, remetent, lo segon al Bey, ab ordre de dirli, que, si volía a Timboreta, podia anarla a pendre dintre los murs de La Roca. En lo matí de tant agitada jornada, mentres lo Bey baxava al pla, Mir pujava al Castell per altre viarany. Sa esquena sa corvava al pes del sach hont hi duya lo resultat de la cassera de tant desagradables conseqüencies. Pujava, pujava, calmós en apariencia, pro bullintli la testa en tant encontrats pensaments. Ab justesa no savia ell que's proposava al emprendre aquella ascenció. De tant en tant, un nerviós somriure li agitava los

llavis, al recordar com burlaren ells, los malvats propòsits del Bey, alçant una pregaria al Altíssim que'ls permeté la salvació de Timboreta. Lo minyó pujava y pujava montanya amunt a ficarse a la gola del llop. Malaventurat Mir! La porta del castell tan facilment oberta a ta arribada, tornarás a traspasarla? Lo Bey no hi era y fins passades dugues hores, LO BADE O GUARDIÁ DE LA TORRE, NO ANUNCIÁ SA PRESENCIA. Arrivá al coll del castell, esperanthi bona estona lo retorn dels exploradors. No fou dels darres l'home vingut de Çéllecs, ab noves de Timboreta y de la execució de son company. De terrible talant pujá lo Bey a Burriach. Les voltes del passadís que enmenava de la plassa d'armes als estatges sobirans, cruxien al galopar de son esperonat cavall. Cert que rumiava sinistres projectes de venjança. Ab lo gest, compregueren sos servidors que esclataria forta tempesta. Al entrar a ses habitacions se trová ab Mir. -¿Qué hi cerques aquí home del infern? Una benvinguda tan apropiada a dit lloch y a aytal home, feu creixer lo coratge de Mir, qui, llençantli als peus la corrompuda cassa, li replicá ab la major fermesa: - A retornarvos ço que Timboreta no podí acceptar. - Timboreta !¿Y ara goses tú pronunciar son nom? Ola!! Mos servidors!! A la forca de Llevant penjau a aquest mesquí. - Cobard mor com un gos a mes mans! Cridá Mir, apunyant la daga y llensantse ab llestess damunt del Bey. La lluyta no fou llarga. Les espases dels servidors del Bey cuydaren escursarla passant de part a part al minyó. Aquella mitjdiada, los vehins d'Argentona contemplaren ab horror, en la enmerlatada muralla del Castell, com s'hi gronxava un cos humá. Timboreta estranyava no veure arribar a Mir en cap de les festes sobrevingudes després de la partida. Vehentla morir-se, son germá ne prengué comiat, prometent no retorná sense lo fadrí. Vestit de pexeter, ab la canasta al cap, feu vía als dominis del Bey.

Història

(Continuació descripció) Los argentonins l'enteraren de la mort d'en Mir. Més avant pogué contemplar les cendres de sa casa payral. Agitat ab cent projectes de venjança, seguí sa ruta vers les platges de Cabrera, hont s'hostatjà en la solitaria cova del Montcabré, convertit en guardador de remats. La major part del dia lo passava exercitantse en lo meneig de la fona. De tanta manera s'hi perfeccionà, que, la brunzidora pedra rara vegada errava lo punt de mira. Segur de si mateix, una tarde esperá lo retorn del Bey qui devía pujar de Cabrils. Lo sol anava a la posta, quan la propera remor de cavalls l'indicá que s'acostava. Obría la comitiva lo Bey. Quan lo tingué a tret, lo minyó, amagat entre la brolla, feu giravoltar la fona, enlayrantse la pedra impulsada per son ferm braç. - Malehit! Mir y Timboreta te la envíen. Al sentir, lo Bey, estes paraules, ni temps tingué per alçar la mirada vers la brolla, puix petantli al front lo còdol venjador, caygué sens vida del cavall. Restà memoria del fet: y allí hont morí, hi claváren una creu per eterna recordança, conexentla ab lo nom de creu del Bey. Quina paraula, transmudada en creu de la Beya ha restat designativa del lloch de son emplaçament. Versió publicada per F. Carreras Candi (1980), conservant la grafia original. També es pot trobar a Coll i Modolell(1999) juntament amb una altra versió i la bibliografia corresponent.

Bibliografia

CABANYES, J. DE (1926) La creu del Bey o de la Beya. Llegendes de Burriach. A Bloc Mataroní. Mataró, pàg 685-688.

CARRERAS CANDI, Francesc (1980) Lo castell de Burriach o de Sant Vicents. Argentona, pàgs.275-280. Edició facsímil (1a edició de 1908).

CLAVELL, J. (1976) La xarbotada. La festa del càntir d'Argentona dins l'antic aplec de Sant Domingo. Argentona, pàgs. 87-93.

COLL, R. i MODOLELL, J.M. (1999) Llegendes, tradicions i fets de la Serralada de Marina. Apunts sobre etnografia del Maresme. Oikos Tau. Vilassar de Mar, pàg. 183.

GALVANY, J. (1964) Historietes i llegendes. A Portantveu de Cabrils, núms. 11 i 12. Cabrils, octubre i novembre de 1964, pàgs. 3 i 2 respectivament.

GINESTA, S. (1968) El Maresme. Comarca privilegiada. Ed. Selecta. Barcelona, pàgs 142-143.

RIPOLL, J. (1992) Històries, llegendes i ... De Burriac, Montcabrer i pobles de la rodalia. Argentona, pàgs.83-94.

TOLRÀ, J. (1983) Cabrils. El poble i els homes. Cabrils, pàgs 179-182.